

JAVICO

DOMSTOLENS DOM
den 28 april 1998 *

I mål C-306/96,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Cour d'appel de Versailles (Frankrike), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Javico International och Javico AG

och

Yves Saint Laurent Parfums SA (YSLP),

angående tolkningen av artikel 85.1 i EG-fördraget,

meddelar

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G. C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena C. Gulmann och R. Schintgen (referent) samt domarna G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann och L. Sevón,

* Rättegångsspråk: franska.

generaladvokat: G. Tesauro,
justitiesekreterare: biträdande justitiesekreteraren H. von Holstein,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

- Javico International och Javico AG, genom advokaten Franck Berthault, Paris,
- Yves Saint Laurent Parfums SA (YSLP), genom advokaterna Dominique Voillemot och Antoine Choffel, Paris,
- Europeiska gemenskapernas kommission, genom juridiske chefsrådgivaren Giuliano Marengo och Guy Charrier, nationell expert med förordnande vid rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 17 september 1997 av: Javico International och Javico AG, företrädna av Franck Berthault, Yves Saint Laurent Parfums SA (YSLP), företrätt av Dominique Voillemot och Antoine Choffel, Frankrikes regering, företräd av Régine Loosli-Surrans, chargé de mission, utrikesministeriets rättsavdelning, i egenskap av ombud, och kommissionen, företräd av Giuliano Marengo och Guy Charrier,

och efter att den 6 november 1997 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Cour d'appel de Versailles har genom beslut av den 8 september 1995, som inkom till domstolens kansli den 23 september 1996, i enlighet med artikel 177 i EG-fördraget ställt två frågor om tolkningen av artikel 85.1 i EG-fördraget, för att kunna bedöma giltigheten av ett avtal som medför skyldighet att exportera kosmetiska lyxprodukter till ett tredje land samt förbud mot återimport och marknadsföring av dessa produkter inom gemenskapen.
- 2 Frågorna har uppkommit inom ramen för den talan som Yves Saint Laurent Parfums SA (nedan kallat YSLP) har väckt mot Javico International och Javico AG (nedan kallade Javico) för att få fastställt att de sistnämnda bolagen har åsidosatt sina avtalsskyldigheter och att det finns grund för att häva de två avtal som har ingåtts mellan parterna samt för att erhålla avtalsenlig ersättning samt skadestånd.
- 3 YSLP åtnjuter enskilt undantag för den selektiva distributionen av sina produkter inom gemenskapen (kommissionens beslut 92/33/EEG av den 16 december 1991 i ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EEG-fördraget [IV33.242 — Yves Saint Laurent Parfums] [EGT L 12, 1992, s. 24]). Förstainstansrätten har i en dom av den 12 december 1996 i mål T-19/92, Leclerc mot kommissionen (REG 1996, s. II-1851), fastslagit att de huvudsakliga bestämmelserna rörande denna selektiva distribution är lagenliga.

4 Den 5 februari och den 6 maj 1992 ingick YSLP och Javico International, som har sitt huvudkontor i Tyskland men som inte ingår i YSLP:s selektiva distributionsnät i gemenskapen, två avtal om distribution av YSLP:s produkter, av vilka ett avtal avsåg Ryssland och Ukraina och det andra avsåg Slovenien.

5 I avtalet om distribution i Ryssland och Ukraina föreskrivs följande:

”1. Våra produkter får uteslutande säljas inom Rysslands och Ukrainas områden.

De får inte under några omständigheter lämna Rysslands och Ukrainas områden.

2. Ert bolag lovar och garanterar att produkternas slutliga destination är Rysslands och Ukrainas områden och förbinder sig att uteslutande sälja produkterna till handlare inom Rysslands och Ukrainas områden. Ert bolag skall följaktligen meddela de adresser från vilka produkterna distribueras inom Rysslands och Ukrainas områden, samt redogöra för hur de enskilda produkterna fördelas bland försäljningsställena.”

6 I avtalet om distribution i Slovenien föreskrivs följande:

”För att skydda den höga kvalitet som distributionen av produkterna håller i andra länder i världen, förbinder sig återförsäljaren att inte sälja produkterna utanför området eller till icke auktoriserade återförsäljare inom området.”

- 7 En kort tid efter ingåendet av detta avtal upptäckte YSLP att det i Förenade Kungariket, Belgien och Nederländerna förekom produkter som hade sålts till Javico för att distribueras i Ryssland, Ukraina och Slovenien. YSLP hävde därför avtalet och väckte talan vid Tribunal de commerce de Nanterre, som genom dom av den 21 oktober 1994 förklarade att det fanns grund för att häva bägge avtalen och biföll YSLP:s yrkande om avtalsenlig ersättning och skadestånd.
- 8 Javico överklagade detta avgörande till Cour d'appel de Versailles, som fann att giltigheten av klausulerna i distributionsavtalet i fråga måste bedömas mot bakgrund av artikel 85.1 i fördraget, sedan klagandena hade åberopat att dessa klausuler var ogiltiga i enlighet med bestämmelserna i artikel 85.2 i fördraget.
- 9 Mot bakgrund av dessa omständigheter har Cour d'appel beslutat att förklara målet vilande och ställa följande frågor till domstolen:
 - ”1) När ett företag (leverantören), som är etablerat i en medlemsstat, genom avtal ger ett annat företag (återförsäljaren), som är etablerat i en annan medlemsstat, rätt att distribuera dess produkter inom ett område som ligger utanför gemenskapen, skall då artikel 85.1 i Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen tolkas så att det är förbjudet att i det nämnda avtalet inta bestämmelser genom vilka återförsäljaren förbjuds att företa all form av försäljning i ett annat område än det avtalade, det vill säga all försäljning inom unionen, antingen det är fråga om direktförsäljning eller om vidareförsäljning från det avtalade området?
 - 2) Om ovannämnda artikel 85.1 innebär förbud mot sådana avtalsbestämmelser, skall artikeln då tolkas som icke tillämplig när leverantören i övrigt distribuerar sina varor inom unionen genom ett selektivt distributionsnät som är föremål för ett beslut om undantag enligt artikel 85.3?”

Den första frågan

- 10 Genom sin första fråga önskar den nationella domstolen få veta om artikel 85.1 i fördraget hindrar att en leverantör som är etablerad i en medlemsstat förbjuder en återförsäljare som är etablerad i en annan medlemsstat, och som har anförtrotts att distribuera leverantörens produkter inom ett område som är beläget utanför gemenskapen, förbjuder all försäljning inom ett annat område än det avtalade, inbegripet gemenskapen, antingen detta sker direkt eller genom återexport från det avtalade området.
- 11 Enligt fast rättspraxis (se särskilt dom av den 30 juni 1966 i mål 56/65, *Société technique minière*, REG 1966, s. 337; svensk specialutgåva, häfte 1, och av den 13 juli 1966 i mål 56/64 och 58/64, *Consten och Grundig mot kommissionen*, REG 1966, s. 429; svensk specialutgåva, häfte 1) kan avtal mellan ekonomiska aktörer inom olika distributionsled omfattas av förbudet i artikel 85.1 i fördraget.
- 12 För att avgöra om de avtal som har ingåtts mellan YSLP och Javico faller under förbudet i sagda bestämmelse, måste det prövas om det leveransförbud som följer av avtalet har till syfte eller till resultat att på ett märkbart sätt begränsa konkurrensen inom den gemensamma marknaden och om det kan påverka handeln mellan medlemsstaterna.
- 13 Det bör i det avseendet påpekas att domstolen, vad gäller avtal som är avsedda att tillämpas inom gemenskapen, redan har haft tillfälle att fastställa att ett avtal som har till syfte att fränta återförsäljaren hans kommersiella frihet att välja sina kunder, genom att tvinga honom att endast sälja till kunder som är etablerade inom det avtalade området, är konkurrensbegränsande i den mening som avses i artikel 85.1 i fördraget (se i detta hänseende dom av den 21 februari 1984 i mål 86/82, *Haselblad mot kommissionen*, REG 1984, s. 883, punkt 46, och av den 24 oktober 1995 i mål C-70/93, *Bayerische Motorenwerke*, REG 1995, s. I-3439, punkterna 19 och 21).

- 14 Vidare har domstolen fastställt att ett avtal genom vilket återförsäljaren förbinder sig att inte vidareförsälja de produkter som omfattas av avtalet utanför det avtalade området har till syfte att hindra parallellimporter inom gemenskapen och därigenom begränsa konkurrensen inom den gemensamma marknaden (se i detta hänseende dom av den 8 februari 1990 i mål C-279/87, Tipp-Ex mot kommissionen, REG 1990, s. I-261, punkt 22, summarisk publicering). När sådana klausuler införs i avtal som avser distribution inom gemenskapen är det således fråga om klausuler som i sig begränsar konkurrensen (se dom av den 1 februari 1978 i mål 19/77, Miller mot kommissionen, REG 1978, s. 131, punkt 7).
- 15 För att konkurrensbegränsande beteenden skall kunna beivras med tillämpning av artikel 85.1 måste de dock även vara av sådant slag att de kan påverka handeln mellan medlemsstaterna.
- 16 För att ett beslut, ett avtal eller en samverkan skall anses kunna påverka handeln mellan medlemsstater krävs att det med tillräcklig grad av sannolikhet, på grundval av rättsliga eller faktiska omständigheter, kan förutses att avtalet i fråga direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt kan inverka på handelsflödet mellan medlemsstater, på ett sådant sätt att det kan komma att hindra förverkligandet av en gemensam marknad mellan medlemsstaterna (dom av den 9 juli 1969 i mål 5/69, Völk, REG 1969, s. 295, punkt 5; svensk specialutgåva, häfte 1).
- 17 Den inverkan som ett avtal kan ha på handeln mellan medlemsstaterna skall bland annat bedömas med beaktande av avtalsparternas ställning och betydelse på den berörda produktmarknaden (dom av den 10 juli 1980 i mål 99/79, Lancôme och Cospasfrance Nederland, REG 1980, s. 2511, punkt 24). Således kan även ett avtal med absolut områdesskydd undgå förbudet i artikel 85 i fördraget, om det, med hänsyn till de ifrågavarande parternas svaga ställning på den relevanta produktmarknaden, endast har en obetydlig inverkan på marknaden (dom av den 7 juni 1983 i mål 100/80—103/80, Musique Diffusion française m. fl. mot kommissionen, REG 1983, s. 1825, punkt 85; svensk specialutgåva, häfte 7).

- 18 Frågan rör således i vad mån ovanstående överväganden kan tillämpas på sådana avtal som, i likhet med de avtal som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, är avsedda att tillämpas på ett område utanför gemenskapen.
- 19 Det bör i det avseendet påpekas, att i fråga om denna avtalstyp skall sådana avtalsbestämmelser som dem som anges i tolkningsfrågan inte tolkas som att de avser att hindra att den produkt som omfattas av avtalet parallellimporteras till och släpps ut på marknaden i gemenskapen, utan som att de avser att säkerställa att tillverkaren kan tränga in på en marknad utanför gemenskapen genom att på denna marknad kunna avsätta en tillräckligt stor mängd av de produkter som omfattas av avtalet. Denna tolkning bekräftas av det förhållandet att, i de avtal som är i fråga vid den nationella domstolen, förbudet att sälja utanför det avtalade området även omfattar alla andra tredje länder.
- 20 Av detta följer att ett avtal, genom vilket återförsäljaren gentemot tillverkaren förbinder sig att rikta försäljningen av de produkter som omfattas av avtalet mot en marknad som ligger utanför gemenskapen, inte kan anses ha till syfte att på ett märkbart sätt begränsa konkurrensen inom den gemensamma marknaden och inte i sig kan anses påverka handeln mellan medlemsstaterna.
- 21 Det faktum att de avtal som behandlas i målet vid den nationella domstolen förbjuder återförsäljaren Javico att sälja den produkt som omfattas av avtalet utanför det område som tilldelats bolaget enligt avtalet innebär inte att de utgör avtal som i sig är förbjudna enligt artikel 85.1 i fördraget. Det kan inte heller anses att bestämmelserna i de avtal som behandlas i målet vid den nationella domstolen, om förbud mot direktförsäljning inom gemenskapen och återexport till gemenskapen av den produkt som omfattas av avtalet, i sig strider mot artikel 85.1 i fördraget.
- 22 Även om de omtvistade bestämmelserna i sagda avtal inte i sig har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrider konkurrensen inom den gemensamma marknaden,

i den mening som avses i artikel 85.1, ankommer det ändå på den nationella domstolen att kontrollera att avtalet inte har en sådan verkan. Vid bedömningen av dessa avtals verkningar är det nödvändigt att beakta det rättsliga och ekonomiska sammanhang vari avtalen ingår (se dom av den 27 april 1994 i mål C-393/92, Almelo m. fl., REG 1994, s. I-1477, punkt 37; svensk specialutgåva, häfte 15), och särskilt det faktum att YSLP inom gemenskapen har upprättat ett selektivt distributionssystem som åtnjuter undantag.

- 23 Det bör i det avseendet först undersökas om gemenskapsmarknaden för ifrågavarande produkter kännetecknas av en oligopolistisk struktur som lämnar litet utrymme för konkurrens inom nätet för distribution av dessa produkter i gemenskapen.
- 24 Det bör vidare undersökas om det föreligger en märkbar prisskillnad mellan de priser på produkterna i avtalet som tillämpas inom gemenskapen och dem som tillämpas utanför gemenskapen. En sådan skillnad kan dock inte påverka konkurrensen, om den åts upp av tullsatser, transportkostnader och de övriga kostnader som följer av att en produkt exporteras till tredje land och sedan återimporteras till gemenskapen.
- 25 Även om det av denna undersökning skulle framgå att de omtvistade klausulerna i avtalen har till resultat att konkurrensen begränsas i den mening som avses i artikel 85.1 i fördraget, bör det dessutom undersökas — med beaktande av den ställning som YSLP intar på gemenskapsmarknaden samt omfattningen av bolagets produktion och försäljning i medlemsstaterna — om de omtvistade klausuler som är avsedda att hindra direktförsäljning och återexport till gemenskapen av produkterna i avtalet medför risk för en märkbar inverkan på handelsflödet mellan medlemsstaterna, som kan äventyra förverkligandet av målen med den gemensamma marknaden.
- 26 I det avseendet kan handeln inom gemenskapen inte anses märkbart påverkad, om de produkter som är avsedda för marknader som ligger utanför gemenskapen endast representerar en mycket liten andel av marknaden för samtliga dessa produkter inom den gemensamma marknadens område.

- 27 Det ankommer på den nationella domstolen att på grundval av alla tillgängliga uppgifter avgöra om de berörda avtalen faktiskt uppfyller kriterierna för att falla under förbudet i artikel 85.1 i fördraget.
- 28 Mot denna bakgrund skall den första frågan besvaras på så sätt att artikel 85.1 i fördraget hindrar att en leverantör som är etablerad i en medlemsstat förbjuder en återförsäljare som är etablerad i en annan medlemsstat, och som har anförtrots att distribuera leverantörens produkter inom ett område som är beläget utanför gemenskapen, förbjuder all försäljning inom ett annat område än det avtalade, inbegripet gemenskapen, antingen detta sker direkt eller genom återexport från det avtalade området, om detta förbud har till resultat att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen inom den gemensamma marknaden och om det riskerar att påverka handeln mellan medlemsstaterna. Så kan vara fallet om gemenskapsmarknaden för ifrågavarande produkter kännetecknas av en oligopolistisk struktur eller av en märkbar prisskillnad mellan de priser på produkterna i avtalet som tillämpas inom gemenskapen och dem som tillämpas utanför gemenskapen, och om förbudet, med beaktande av den ställning som leverantören intar på gemenskapsmarknaden och omfattningen av produktion och försäljning i medlemsstaterna, medför risk för en märkbar inverkan på handelsflödet mellan medlemsstaterna, som kan äventyra förverkligandet av målen med den gemensamma marknaden.

Den andra frågan

- 29 Genom sin andra fråga önskar den nationella domstolens få veta om de klausuler som är avsedda att hindra en återförsäljare från direktförsäljning i och återexport till gemenskapen av de produkter som omfattas av avtalet och som han har åtagit sig att sälja i tredje land kan undgå förbudet i artikel 85.1 i fördraget, av den anledningen att gemenskapsleverantören av ifrågavarande produkter distribuerar dessa inom gemenskapen genom ett selektivt distributionsnät som är föremål för ett beslut om undantag enligt artikel 85.3 i fördraget.

- 30 Det bör i detta hänseende preciseras att kommissionens beslut att bevilja YSLP ett enskilt undantag endast omfattar de standardavtal om selektiv distribution som leverantören har utformat för detaljförsäljningen av sina produkter inom gemenskapen. De omtvistade klausulerna avser distributionen av dessa produkter utanför gemenskapens område och kan därför inte påverkas av det undantag som gäller för det selektiva distributionssystemet inom gemenskapen.
- 31 Av samma skäl kan dessa kontrakt inte omfattas av ett undantag enligt kommissionens förordning (EEG) nr 1983/83 av den 22 juni 1983 om tillämpning av fördragets artikel 85.3 på grupper av ensamåterförsäljaravtal (EGT L 173, s. 1; svensk specialutgåva, område 17, volym 1, s. 48), vilken YSLP har åberopat till stöd för sin sak. Enligt artikel 1 i förordningen omfattar denna nämligen bara avtal i vilka "den ena parten förbinder sig att endast till den andra leverera vissa varor för återförsäljning inom hela den gemensamma marknaden eller en viss del av den".
- 32 Vad beträffar frågan huruvida de omtvistade klausulerna kan undgå förbudet i artikel 85.1 i fördraget av det skälet att det inom gemenskapen finns ett selektivt distributionssystem som omfattas av ett undantag som dessa klausuler skulle vara avsedda att skydda, är det tillräckligt att erinra om att kommissionen, genom att fatta beslut om undantag enligt artikel 85.3, godkänner en avvikelse från förbudet i artikel 85.1. Beslut om undantag skall följaktligen tolkas restriktivt, för att undvika att deras verkan utsträcks till avtal eller förhållanden som de inte är avsedda att omfatta (se, i detta hänseende, domen i det ovannämnda målet Bayerische Motorenwerke, punkt 28).
- 33 Mot bakgrund av ovanstående skall den andra frågan besvaras så, att de klausuler som är avsedda att hindra en återförsäljare från direktförsäljning i och återexport till gemenskapen av de produkter som omfattas av avtalet och som han har åtagit sig att sälja i tredje land inte kan undgå förbudet i artikel 85.1 i fördraget, av det skälet att gemenskapsleverantören i fråga distribuerar sina produkter inom gemenskapen genom ett selektivt distributionsnät som är föremål för ett beslut om undantag enligt artikel 85.3 i sagda fördrag.

Rättegångskostnader

- 34 De kostnader som har förorsakats den franska regeringen och kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

— angående de frågor som genom dom av den 8 september 1995 har ställts av Cour d'appel de Versailles — följande dom:

- 1) Artikel 85.1 i EG-fördraget hindrar att en leverantör som är etablerad i en medlemsstat förbjuder en återförsäljare som är etablerad i en annan medlemsstat, och som har anförtrots att distribuera leverantörens produkter inom ett område som är beläget utanför gemenskapen, all försäljning inom ett annat område än det avtalade, inbegripet gemenskapen, antingen detta sker direkt eller genom återexport från det avtalade området, om detta förbud har till resultat att hindra, begränsa eller snedvrider konkurrensen inom den gemensamma marknaden och om det riskerar att påverka handeln mellan medlemsstaterna. Så kan vara fallet om gemenskapsmarknaden för ifrågavarande produkter kännetecknas av en oligopolistisk struktur eller av en märkbar prisskillnad mellan de priser på produkterna i avtalet som tillämpas inom gemenskapen och dem som tillämpas utanför gemenskapen, och om förbudet, med beaktande av den ställning som leverantören intar på

gemenskapsmarknaden och omfattningen av produktion och försäljning i medlemsstaterna, medför risk för en märkbar inverkan på handelsflödet mellan medlemsstaterna, som kan äventyra förverkligandet av målen med den gemensamma marknaden.

- 2) De klausuler som avser att hindra en återförsäljare från direktförsäljning och återexport till gemenskapen av de produkter som omfattas av avtalet och som han har åtagit sig att sälja i tredje land kan inte undgå förbudet i artikel 85.1 i fördraget, av det skälet att gemenskapsleverantören i fråga distribuerar sina produkter inom gemenskapen genom ett selektivt distributionsnät som är föremål för ett beslut om undantag enligt artikel 85.3 i sagda fördrag.

Rodríguez Iglesias

Gulmann

Schintgen

Mancini

Moitinho de Almeida

Kapteyn

Edward

Puissochet

Hirsch

Jann

Sevón

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 28 april 1998.

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias

Justitiesekreterare

Ordförande